

הגמרא עוסקת בדיני בעל חוב. לווה שמכר שדה לחברו, ובא בעל החוב לגבות ממנו. האם מותר לבעל החוב לגבות מהקונה של השדה, או שלא, וכך מובא בגמרא (שם ח):

אמר אביי: ראובן שמכר שדה לשמעון באחריות, ואתא ב"ח דראובן וטרף משמעון, דינא הוא דאזיל ראובן ומשתעי דינא בהדיה, ולא מצי א"ל: לאו בעל דברים דידי את, דאמר ליה: אי מפקת מיניה עלי הדר.

כלומר, אם ראובן מכר לשמעון שדה באחריות- שאם מגיע בעל חוב של ראובן, אזי הוא חייב לפצות אותו בכסף. ראובן נכנס להיות בעל דברים מול שמעון, ואין הוא יכול לגבות ללא הסכמת ראובן מהשדה שמכר לשמעון.

ולכאורה, אם מכר שלא באחריות, כלומר שאין ראובן חייב לפצות אותו בכסף, אזי אין ראובן בעל דברים. אך מביאה הגמרא צד שחולק על הבנה זו (שם):

ואיכא דאמרי: אפילו שלא באחריות נמי, דא"ל: לא ניחא לי דתהוי לשמעון תרעומת עלי.

כלומר, לפי היש אומרים גם שלא התחייב ראובן לשמעון על פיצוי במידה ובעל החוב מגיע אליו. עדיין יכול ראובן לגבות את שמעון והוא נחשב בעל דברים, משום שראובן לא רוצה שתהיה כעס ותרעומת עליו משמעון.

ויש לעיין, מדוע יש הוה אמינא שהלווה לא יהיה בעל דברים? הרי הוא לווה את הכסף מבעל החוב!

ונראה עפ"י הלישנא הראשונה שכל עניין כניסת הלווה בגביית החוב הוא מפני שהקונה הוא כמו ערב (עיי' ראב"ד בהשגות). אך מבאר הרב סולובייצ'יק במה חלוקים שתי הלשונות (רשימות שיעורים ח):

ואמר אביו של מו"ר זצ"ל הגאון ר' משה זצ"ל שיש לעיין בציור אחר כשא' יעץ לחבירו לקנות שדה ואח"כ התעורר עליה דין תורה אם המייעץ נחשב לבעל דין משום ש"לא ניחא לי דתהוי ליה תרעומת עלי". ואמר שלע"ד אינו בעל דין, ורק בסוגייתנו שלפי הראב"ד הלוקח הוא ערב של הלוה ומשלם את החוב עבורו נחשב הלוה לבעל דין כי התשלומין הם תשלומין עבורו. אמנם סוגיין נתקשה: הרי כדי להיות בעל דין לא די בשם בעל דין בעלמא שחל על הלוה משום שהלוקח משלם כערב בעבורו. אך זקוקים שתהיה נ"מ ממש למעשה כדי שיהיה לו דין בעל דין. לשם כך מסבירה הגמרא שבמה שהלוה אינו רוצה שתהיה עליו תרעומת יש נגיעה מספיקה כדי שהלוה ייחשב לבעל דין. ובזה חלוקים שתי הלשונות שבגמרא: ללישנא קמא צריך שתהיה לבעל דין **נגיעת ממון** ואלבא דלישנא בתרא אף נגיעת **תרעומת** בלבד דיה לשוותו לבעל דין.

מתי נחשב הלווה לבעל דין? הלשון הראשון- אם יש נגיעה **ממונית**. והיש אומרים- אם יש נגיעה **נפשית**, כלומר מספיק אם שמעון יתרעם ויכעס.

ונראה לבאר את סוגייתנו עפ"י הראב"ד כך: מה יוצר את הערבות בין הלוקח למוכר? עפ"י הלשון הראשון- הצד הממוני קושר בין הערב הלוקח, לבין המוכר. ולכן יש מחויבות של הקונה לכסות את החוב של המוכר. אמנם עדיין אין הערבות לוקחת את מלא האחריות, ובמיוחד שהאחריות אצל המוכר.

עפ"י היש אומרים- הצד הנפשי בין הערב הלוקח למוכר קושר ביניהם. ולכן יש מחויבות לערב לכסות על חובו, ומאידיך יש צד למוכר לשלם בעצמו לבעל החוב. משום שאין הערבות מכסה לגמרי את מחויבות המוכר.

[מעניין לראות שבחינת היש אומרים, כלומר הבחינה הכללית היא שמשפתת את וקושרת בצד הנפשי בין הקונה למוכר, עד כדי ערבות מוחלטת בבחי' כל ישראל ערבים זה לזה.]